

Mesi Napano **YEMESI** Naio Bivitauiaio Verialiano Moti

Tukunuano bulati na niosi nei

Yemesi kiano m̄esi, naio bar iliano novo nalo napano ka verloglog Atua kiano tomu nalo napano aju beve terakurano ea vio nalo ea yetemeriba nei. Yemesi ber jamerjiano miroano ka rijai tomu nalo, ka ajev jidomiano a jikaiano novo bunu. Ea m̄esi nei naio berii vite miroano napano namoneano nalo monoka asidomkario a monoka alaio. Naio berinavo napano be talim̄asa, naio monoka saaro bogo na Atua midular naio binimei mave, a namoneano napano be sanibaiano, naio monoka saaro bogo na Atua midu naio jo yetano. Naio berii bajago novo napano toro monoka rilaio, a naio berinavo namoneano moneano bija im̄auano monoka ava vio takurano. Naio berinavo toro napano jo mila bajago novo nalo ka rijai tomu dolu nalo, mia kanano moneano jikili. Mia Yemesi berii vite nalo na amila vonvon toro, a naio berinavo toro napano vite nalo abinimei amila vonvonio jo ana naio bokar bajago memedu, naio mijikia rijog rivu. Mia naio berii bajago napano namoneano monoka re rila ea niono ka river vite va nalo, mia naio monoka rila ka riiiaia Atua. Mia naio berii masouano napano Atua jianio, a bajago napano tomu nalo aju amila baravo, a bajago napano

tomu nalo abe m̄arou laka, a bajago napano toro kiano jidomiano tebieve, a berii volkouano napano be kiano veridopeiano.

Vite burtumoruo napano Yemesi beriio ea m̄esi nei, nina im̄auano bija moneano, napano naljua monoka avior biju ea namoneano nalo ka amijikia ala vite ka atakii Atua kiano jidomiano.

Torogio nalo na niosi nei

Iliano moti 1:1

Bajago na moneano bija na m̄asouano 1:2-8

Talim̄asa nalo bija sanibaiano nalo 1:9-11

Vite nalo na lavonvoniano na toro kiano moneano 1:12-18

Toro monoka rijog Atua kiano iliano vija monoka rila vite nalo napano iliano nei berenio 1:19-27

Iliano na tukovio ka toro napano bitii va ka toro dolu 2:1-13

Moneano bija im̄auano novo 2:14-26

Namoneano monoka vitikar vatitig ka kiano iliano 3:1-18

Namoneano bija bajago nalo na yetemerba 4:1—5:6

Vite dolu nalo napano Yemesi berenio 5:7-20

Iliano na be moti

¹ Kiniou Yemesi, kiniou nobe toro na m̄a nemila Atua kiano im̄auano, a kiado Tubo Yesu Kristo kanano, napano nejirii m̄esi nei biedu ban kamiu, napano m̄a kube bajulukuti duelimo ba juo [12] na Israel, napano m̄a kumitua taara dedade nalo ea vio yetemeriba nei. ?Kiniou

1:1 Mat 13:55; Mak 6:3; Im̄auo 15:13; Kale 1:19

nebika neber jumăbe, kamiu kumitu bo ga ūeli na kumitu jumăbe?

Viekouoiano bija m̄asouano

² Kuruaku nalo a kuvivinioku nalo, mia bogo na vite na lavonvoniano nalo amei ea kamiu ka alavon kamiu, mia kumijikia kuvial lo tibe ka vite na jogvuiano ga.

³ Nina jibe ka kamiu kumijikia, ver bogo namña vite milavon kenemiu viekouoiano, mia kumitu jikili damñariga, nina rila kenemiu viekouoiano sikili lie vo ka mia kuvitumolu kuvitu bogo nonovio.

⁴ Mia bogo na m̄a kamiu kumitumolu kumitu jikili jibe na, nina mijikia rila kenemiu meuliano rimemedu rivu vatitigio, a rimeruo vatitigio, mia rivujo ka vite maraiu nonovio na abo, mia maka bajago novo tai na mia naio toa re.

⁵ Mia ver kamiu tai napano naio river kiano m̄asouano telisu ga mia monoka naio rivika den Atua ea kanano volkouano, ana mia Atua mijikia sian vanio. Bior ea Atua, kanano bajago maka rivitisa ea toro napano jom̄a bika vite nalo denio, naio jo jian ijaiano novo julaka ban tomu nalo ea kiano tinievuiano.

⁶ Mia ver bogo na m̄a toro naio jom̄a bika vite na jibe na ea kanano volkouano, monoka naio rimonea sikili, ka mia naio sidomii dede re bereio, bior toro na kiano jidomiano jibe na naio jibe ka tei napano m̄a bieveluo, napano m̄a jegi jom̄a jubon titigio janea vio reraio ga.

⁷⁻⁸ Toro na jibe na, kanano jidomiano beve juo, a kanano bajago nalo maka ajikia avu ga. Toro

na jibe na maka rijikia sidom river mia naio rivokar tonovo tai ea Tubo.

Tomu na mā abe talimāsa a tomu na sanibaiano

⁹ Kuruado nalo tealo, abe talimāsa, maka ve kialo saba, mia nalo amijikia avarvarlo mēle bior Atua naio midular kialo jidomiano abavin mave.

¹⁰ A kuruado tealo bunu, nalo kialo saba toru, mia bo ka nalo avarvarlo mēle bunu, nina bior Atua mila kialo jidomiano ajutano ga. Amijikia asaaro tibe na bior abitilubar ka toro na be kanano saba toru, naio javukia niaiesi napano be tena bogo bulati ga.

¹¹ Bogo napano m̄erenio bavin, naio bitunu mēle, mia naio tunu niaiesi nalo nei mia amekekeeu, atibirbil, naruei niabene na bo avakovio. Mia ea bajago nene kia ga vo, ea bogo napano tomu na saba nalo ajumā amimauka abarbijii kanalo veru nalo kia ga vo, mia nalo ajoru avakovio.

Vite nalo napano mā amila lili kito

¹² Toro napano jumolu ju jikili ea nalavonvoni-anano nalo napano abinimei eaio, ilivuiano joaio, bior ka bogo napano naio jovulu vite nalo nei ruei, mia Atua riyovovua vatitig naio ka ijaiano na bo laka, nina be meuliano napano Atua naio berkar ban kito ruei, ka kito napano tiniedoiji naio toru.

¹³ Ver nalavonvoni-anano nalo nei amei ea kamiu, ana nalo ajukujuku kamiu, mia kamiu kuver re "Uerei, najukujukuano nei amaluvo ea Atua." Mia maka kuvijikia kuver tibe na, bior maka

vite tai naio mijikia rijukujuku Atua, a bajago na milavonvon toro, nina maka ve kiano bajago.

¹⁴ Najukujukuano nalo nei abinimei jikili ea toro ea ga bogo na ga kanano sidomvovaiano ga mijubolbolili naio ana buru naio bano.

¹⁵ Karina sidomvovaiano nei naio riluo rimei ve toru ana naio rivar kenerinio vijuku vovaiano, karina bogo napano vijuku vovaiano naio bunu riluo rimei ve toru, mia naio bunu rivar kenerinio be māriano.

¹⁶ Kuruaku novo nalo, bo ka kamiu kuvitikar kamiu rivu ka kuvijamo ka re tomu nalo amei ka ajubolbolili kamiu.

¹⁷ Monoka kuvijikia ka vite novo nalo nonovio a ijaiano maraiu nonovio nalo, ajumolu den vio mave abinimei ea kito. Ajumolu den Atua napano mā jo jii yulu nalo namā aju mave tiniabene, a yulu nalo nei, amijikia ajumā amijajianilo julaka. Atua kiano bajago maka lele rivilig ve dolu bogo tai, bior naio maka lele rijikia riverenio rivilig taakano ka kito bogo tai leleio, ka mia tuvan kito ea melijokouo.

¹⁸ Ninei be Atua nene ga napano ea kiano jidomiano ga, naio mila kito robinimei robe kenerinio, bior kito romonea kiano ilirianiano, ka kito rojibe ka māriesi na be moti garuei jukamu ka tomu telabo napano mia nalo amonea Kristo iorou.

Kito monoka romonmonea Atua kanano iliano

¹⁹ Kuruaku a kuvivinioku novo nalo, mia kamiu tiniemiu ribobogia re iliano nei, ka tomu nonovio monoka ala sopeli ka aiagago ka tomu nonovio monoka ala sopeli ka aiagago kanio, ana

monoka aviju kiki ka aili. Ana ala sopeli re ka tinielo rimimi,

²⁰ bior toro kiano tiniemimiano maka rijikia rila bajago na Atua kanano rimaluvo leleio.

²¹ Ver tibe na, kamiu monoka kuvuku bulag bajago va nalo a im̄auano va nalo den kenemiu meuliano, a monoka kuvidu kenemiu jidomiano ritotano yetano ka Iliano Lu napano naio mijikia rivurumeul ea kamiu, napano Atua mebija kar ea kenemiu iviso nalo ruei.

²² Kamiu monoka kuvila vaio napano Iliano Lu na naio berenio, maka rivu ka kuvitu kuvijubolbolili bereio kamiu ga a kamiu napano kumitu kumiagago kurano ga ka Iliano Lu nei, karina maka kuvila vite nalo napano naio berenio.

²³ Nina javukia toro tai napano naio jom̄a bitii mirano ea mermerobi,

²⁴ mia bogo napano naio barlaka bano, ka bogo bulati ga, mia naio tinieno bobogia bereio mirano jum̄abe.

²⁵ Mia toro napano naio jom̄a bitii veve vatitig va joomo ea tuboiano novo nei napano mijikia rivuru bulag kito den kariano nalo, a naio riagago vatitig ka mia naio riagago re ga ka mia tinieno ribobogia, mia naio rimonmonea a naio riim̄aukanio, toro na naruei mia Atua riilivu ka naio ea kanano im̄auano nonovio.

²⁶ Verver toro tai river naio be toro na moneano napano memedu, mia naio telanivuu vatitig re ka buruminano, naio jom̄a mijubolbolili naio ga bereio, mo kanano moneano be iakurano ga.

²⁷ Ana bajago na moneano na memedu bo, a napano be riano bo ea Atua mirano, jibe nei: mia

jau keiel selivivi ka keija kirikiou nalo a taanou nalo ka keijalo ea kialo meuliano kouo nalo, a kovokar kouo rivu kiamo meuliano, ka napano niamiamo nalo a bajago na kiri niagiago nalo na vio yetemeriba atokol lelango re.

2

Kamiu Kuvitisaiia Re Tomu Nalo

¹ Kuruaku nalo a kuvivinioku nalo, jibe ka napano kamiu kumonmonea kiado Tubo Yesu Kristo, napano naio be Tubo na mermerano, mia kamiu kuvitisaiia re tomu tealo ka ave dolu, napano kuvila rivu ga ka tealo, a kuvila rivova ka nalo tealo.

² Jibe ka ver tomu ve juo amei joomo ea kenenmiu yimo na volkouano, tinene naio be kiano saba telabo napano kiano kuluniabene minieg bo a naio miya ſejelinio na mārjukujumālō napano amimaukanio ea niogo joa mārjukjumāno, a tinene naio be talimāsa, napano māno kuluniabene burubožeio, mia kamiu kuvila re ve dolu ka naljuo nei.

³ Maka rivu ver kamiu kuviaia nana naio miya kuluniabene maraiu mia kuvudu naio toa vio napano bo laka be sudoyu ana kuver kanio kuver “Barago, ninei be jelemo na bo nei, kumemi numisidom nuver bo kasō kototano ea vio nei,” mia kanio dolu nene ana mia kuver kanio ga kuver “Mia jau kotumolu kotu iorou yako, aver maka ana jau koto tano yetano ga.”

⁴ Bogo napano kumitumā kumila bajago na jibe na, kumitu kubitii tomu tealo abova a tomu tealo abo, nina bior ga vite napano nalo amiyaio,

mia vitiano na kenemiu na maka lele riyotuba ea jidomiano na bo.

5 Kuruaku nalo, kuviagago ka kiniou. Tomu nalo na yetemeriba nei napano abe talimasa, mia Atua naio buru bulagio abe kanano, ka rila nalo ave kialo saba novo nalo ea tivelinio na kialo moneano. Ana Atua mila jibe na bunu ka nalo amijikia ava jouro ea kialo jajumalo napano Atua kiano tuboiano berkar ruei ban nalo napano tiniel jii naio.

6-7 Mia kamiu kumitumā kubitii tomu na jumalo yaao napano abe talimasa ajibe ka tena miagiago ga tai. Mia kamiu kuvisidomii vonio. ?Kulo be nalo na mā aju amijil kamiu vururu napano mā aju abur kamiu kuba komeli? ? A bunu kei nalo napano ajumā amiolua kamiu ea sio novo na tortoru napano mā Atua midu joa kamiu? Nina maka ve tomu nalo napano jumalo beteauo abe talimasa, mia nina tomu nalo napano be kialo saba telabo.

8 Kenemiu mārabo napano memedu ka kuvitakii ea vio nei naio jibe ka burupati tuboiano na Atua kanano navenatuboiano naio berenio, napano berinavo “Mia kovijuku rivu van tomu nalo napano mā aju vaatara kaso, rive verare ka napano jau kojomā kojidomiiso.”

9 Mia ver kamiu kuvitisaiia ga tomu nalo ave dolu tibe na, nina kumila kariano ga na, mia Atua kanano tuboiano naio tibure kamiu river kamiu kube tomu na mā amila kokorov tuboiano.

10 Bior toro napano mila korov iliano takurano ga ea tuboiano nei, naio mila kariano ea Atua

kiano vitianio, jibe ka napano naio mila korov nonovio iliano nalo ea tuboiano biniu kokoio.

¹¹ Bior Atua naio berenio berinavo “Mia kamiu kuvila re siakaiano,” nina Atua nene kia ga navo napano naio berenio berinavo “Mia kamiu kuyuebin re toro.” Ver maka kuvila siakaiano mia kumue toro, mia kube tomu napano mā amila kokorov tuboiano ruei.

¹² Ea bogo na tibureiano, mia Atua naio ridu re vironiano van kamiu, tibe ka napano mia naio rudu van tomu na bova nalo, mia naio rivuru bulag kamiu den vironiano nei ga. Ka vite nei naruei, kenemiu iliano nalo, a kenemiu imauano nalo, monoka tibe ka napano maka kuvila vite tai napano memedu ka kuvar vironiano riviorio.

¹³ Nina bior Atua tinien miiia kamiu, a kanano tinieiano nene, mia riolkon bulag tibureano napano memedu ka mia kuvokario. Mia bogo napano mia Atua tibure tomu nalo napano maka tiniel riia toro dolu, mia naio bunu maka rijikia tinien riia nalo.

Viekouoiano bija imauano novo nalo

¹⁴ ?Kuruaku nalo jumābe, ver toro tai tomā river naio biekouo ea Kristo, karina naio maka rila bajago nalo napano abo? ?Mia kanano viekouoiano nene naio mijikia rilarur naio? ! Peli ga! Nina maka lele titai napano bo rijikia Riyotuba ea toro na kiano viekouoiano libolibo na jibe na.

¹⁵ ?Mia jumābe bunu ver ve kuruado tai a kuviviniedo tai napano nalo abe talimāsa ka kuluniabelo a amijubavio ka sinaniano?

16 ?Ve re kamiu tai ril siniabu vanlo riverinavo “Atua riilivu ka kamiu, ka mia niavo sen re kamiu, a siser re kamiu,” mia naio maka sian vite tai lele vanlo ka riijailo, nina jibe na na bo ñeli maka rivu? Peli ga, kiano iliano napano jibe naio mil kurano ga.

17 Kanado viekouoiano naio jibe nei naruei, ver naio ga ve takurano to, a ve re imñauano nalo na bo tai to vija naio, viekouoiano nei naio rimñaro ga.

18 Peli mia tomu tai ajog iliano nei, ana mia alavon ka averdopeio averenio “Bo ga, mia naio maka tibe na. Naio jibe ka ga napano tomu tealo, abe tomu na viekouoiano, a tomu tealo, abe tomu na amila imñauano novo nalo.” Mia kiniou neverdopelo neverinavo “Ver kiniou neialso napano koberenio kober jau kobe toro na viekouoiano ga, tibe na mia maka nejikia neial kijokijo tai ka river kanamo viekouoiano naio be riano. Mia ver komial napano kiniou nojomña nemila bajago vu nalo, nina mijikia rila rimeravo vango ka kiaku viekouoiano be riano.”

19 Nao, nemijikia ka jau komonea ka napano be Atua takurano ga naio jo, nina bo laka. Ana neber kaso, neberinavo simñaro nalo bunu amonea jibe na, a nalo ajumña amemebiju toru kanio.

20 Javukia napano rojumña roberenio, toro napano naio jomña ber be kiano viekouoiano, mia naio maka rila bajago nalo na memedu, kiano viekouoiano naio be tena iakurano ga, toro na jibe na naio miavovu ga na. ?Mia kamiu kumisidom ka nalavon never vite nei rimei rimeravo vatitig?

²¹ Boga kamiu kuvisidomii von korobido na nanua Epraamo. ?Atua naio mila Epraamo memedu bija naio jum abe? Nina bior Epraamo midu kenerinio Aisak, naio miorikario ea boda, naruei naio mijamo ka risebi kenerinio Aisak ve sida van Atua.

²² Kamiu kuvialio, ea vio nei romial ka Epraamo kanano viekouoi-an, a kanano im auano nalo na m a mim aukanio, vite juo nei amim au biju vio takurano ga. Kanano im auano, mila ana kiano viekouoian be riano mia be riano batitigio.

²³ Naruei vite nei naio mila ana Iliano Lu nei naio be riano bunu, napano naio berinavo “Epraamo naio biekouo ea Atua, a kar vite na ana Atua mila Epraamo naio binimei memedu bija naio.” Mo vonganei, rojum a robio Epraamo kia ga vo roberenio naio be Atua kiano bilbilu.

²⁴ Bior vite nalo na, romijikia ka releal ka Atua naio mila toro memedu bija naio bior kiano bajago novo na kanano meuliano bunu, a maka ka ga kiano viekouoian ga.

²⁵ Mo kamiu kuvisidomii von Reavo nei, na nanua beamu naio be tira na jom a jaano jeregii ga ea m arabo. ?Mia Atua mila naio memedu bija naio jum abe? Nina bior naio bitikar batitig tomu juo na vio Israel nei, napano naljuo abinimei benalukluku ga ka avitilubarbar vio Jeriko. Naio buru van tomu juo nei ea kunuano, avona bisi ana iorou ana naio jiloglog m arabo dolu ka naljuo ka amijikia avuro avan bereio.

²⁶ Mo bo ga, jibe ka napano tati na toro napano maka niununo toaio, naio m aro, viekouoian

bunu, napano maka ve bajago novo nalo aimau biju vio takurano vijaio, naio bunu m̄aro.

3

Monoka kito retelanvuu vatitig ka buruminado

¹ Nao kuruaku nalo a kuvivinioku nalo, maka rivu ka kamiu ve telabo kuvilavon ka kuvokar im̄auano tavukia naverloglogiano ea yimo nalu-tuano, bior jibe ka napano kumijkia, ea bogo na tibu-reiano, mia Atua naio tibure kumemi naverloglogiano nalo sikili laka.

² Ver toro tai maka lele rilaluvu kanano iliano bogo tai, toro na naio bo mia bo, naio mijikia telanvuu vatitig ka kiano meuliano momou. Mia p̄eli ga, kito nonovio roju romila kokorov kanado iliano julaka ga.

³ Bo ka rosidomii m̄aributoto napano romidu joa bue kulorinio niono. Bogo napano romidu joaio, romijikia romila bue kulorinio nei monmonea kito, mia romijikia robilig kiano burumara tati nei ban ea vio napano rojidom naio rivan eaio.

⁴ Mia kito tiniedo rimaio ka uako bunu, beku-rano ka naio kiritemi laka, a p̄eli na jegi na toru jo jidom riuvio a jubon titigio bano, mia sano vuu nene kiritavasu ga, ana mijikia rila burumara uako nei rivan ea vio na vabe na toro napano bokar vuu naio jidom ka rivan eaio.

⁵ Buruminado nalo ajibe na naruei, napano nalo abe vite na kiritavasu nalo ga, mia amijikia amil vevavin m̄ele laka.

Kamiu kuvisidomii von, ka napano morogo na sebi kiri tavasu ga, mia naio mijikia sisen

iesi nalo napano tomormoruo ea burumara vio yeturu.

⁶ Nao, be riano, buruminado javukia sebi tai. Buruminado nei naio be torogio na mokotenado napano vite va nalo nonovio na yetemeriba nalo abujo magmago vatitig eaio, mia kanano vovaiano nalo ajumña amila lelan kanado meuliano momou garuei. Mene nei naio jo mijev sebi ea vio na jogvaiano, ana naio jo mila sebi nei naio bilvili janea nonovio kanado mārabo na meuliano nalo.

⁷ Mia romial napano toro naio mijikia milalupilupi tededen nalo amomāvo, jibe ka temeul nalo napano yeturu, menu nalo, maro nalo, a niado nalo,

⁸ mia maka toro tai rijikia rila buruminano to damñariga. Buruminado nalo abova laka, mia maka rejikia roverbureo, a kanalo iliano nalo ajavukia maro semei napano mijikia muebin toro.

⁹ Kito rojumña romil ka buruminado romilivu ka Atua Lu napano naio be karamādo, mia iorou kanio ana romil kanio bereio ka romiolua kulo dolu nalo, napano maka rosidomial ka Atua naio jiilo jibe ka tovorovo na naio.

¹⁰ Naruei ea niodo takurano ga, rojumña romil bo a rojumña romil bova bunu. Kuruaku nalo, vite nei naio be vovu laka.

¹¹ Maka bulukuei tai ga to napano ea bulukuei ve takurano ga mia uei vija tei nalo ve juo amoluo eaio.

¹² Mia jibe na bunu napano buruviki maka rijikia rivar mārолivi, a telikrevi maka rijikia rivar mārati buruviki. Jau maka kejikia kava

kovioviou uei ea buluniogovu.

Masouano novo napano Atua jianio

¹³ Ver kamiu tealo napano nalo abe masou, a nalo amijikia batitig vite, bo ka mia nalo ala vite nei rimaluvo rimeravo rivu, tavukia kanalo meuliano, monoka naio rimemedu, kialo jidomiano, monoka naio totano, a kialo bajago monoka rimeruo rivu.

¹⁴ Mia ver kuvitumā kuvisidomii kuver kube masou, mia kenemiu iviso nalo abujovujo ka jokuano, bija varvariano bunu, jibe na kumitumā kumila sibi ga. Kamiu kuvil vevavin re bunu ka masouano libolibo na kenemiu, bior nina maka lele ve bajago na masouano na leleio.

¹⁵ Nina naio maka ve masouano na mave, mia naio be masouano na yetemeriba nei ga, a naio be tomu va ga kialo, a naio be masouano na miyotuba ea Setano memedu.

¹⁶ Bior bogo napano tomu nalo ajumā amijoku, a abarvar kalo, mia ka vite nonovio maka bunu ajikia aiasol rivu, naruei bajago va nalo ajumā amaluvo.

¹⁷ Mia toro napano mije masouano na mave, kanano bajago naio be dolu. Loa ka vite dolu nalo, kanano meuliano meravo batitig, mia naio be bunu toro tumāroano, a naio be toro namelumulumuano naio bijuku bo ka kulo dolu nalo. A bunu be toro naio na tinien miia toro dolu. Naio be bunu toro na bar mārati na bo ea kiano meuliano, a maka naio rivitisa ea tomu dolu nalo, mia kanano jidomiano maka veve juo.

¹⁸ Toro na jibe na, vite nonovio ea kiano meuliano naio memedu bo laka, mia javukia

bunu rivan tomu nalo nonovio napano abe tomu na tumāroano, napano amimāu ea bajago na tumāro.

4

Toro napano jidom rila bilbilu vu vija yetemeriba

¹ ?Mo ver tumāro nei naio toa re kamiu, mia kuvitumā kuvila mira ka kamiu ga, a kuvitumā kuvilivili ea kamiu, mia venia naruei naio be burupati nene? Nina naio miyotuba ea kene-miu sidomiano nalo, napano ajumā amila ana kumitumā kumiṁau mēle ka kuvilavon ka mia kuvijog rivu ka vite nonovio na yetemeriba nei.

² Mia kumisidom mēlea vite nalo napano mā aju yetemeriba nei, mia maka kuvijikia kuvokarlo. Tenene na, milaio ana kumisidom kuvue toro riviorio. A kamiu kumitumā tiniemiu jii mēlea toro dolu kanano saba nalo, mia maka kuvijikia kuvarilo bunu, tenene na milaio ana kubilivili ea kamiu a kumila mira biorio. Kamiu maka kuvokar vite nalo nei tealo napano kumisidomiio, bior maka kuvika den Atua.

³ Mia bogo tealo napano kubika den Atua, mia ka bogo na maka kuvar bunu, a nina bior kubika belea ga. Kamiu kumitu kubikanio ga ka rila ka kenemiu sidomiano nalo amijikia avar venia napano ajidomio ka mia ajog rivu kanio.

⁴ Kamiu kumitavukia tomu nalo napano maka avijuku rivu ka koalo nalo, javukia napano maka bunu kuvijuku rivu ka kenemiu Atua, napano maka bunu kuver riano vanio. Toro napano naio jidom ka rila bilbilu rivija yetemeriba nei a rivija

kanano bajago nalo, naio jomña mila bilbilu va naljuo Atua, jibe ka naio be Atua kanano uolu ruei.

⁵ Iliano riano tai napano joa Iliano Lu naio berenio “Niunudo napano Atua midu joa kito naio jo jidom ka riel bele bogo nonovio ea kiano sidomiano va nalo.” Mia nina maka ve iliano kurano na,

⁶ mia Atua naio jomña mijai kito toru ea kiano tiniememiano ka mia rotibe na re bunu. Nina jibe ka napano Iliano Lu naio berenio berinavo “Atua naio juko vio ka navarvariano mia naio tinien jii toro napano kanano jidomiano batove.”

⁷ Bior vite na, monoka kamiu kuvidu kamiu totano yetano ka Atua jumāno. Monoka kuverbure Setano ana mia naio rivuro den kamiu.

⁸ Monoka kuvitu lie rimei vaataro ka Atua ka naio to lie riviedu vaataro ka kamiu, a kamiu kulo va nalo, mia kuvisekon jumemiu nalo, a kamiu napano kenemiu jidomiano beve juo, monoka kuvila kenemiu iviso nalo ameravo rivu.

⁹ Vonganei be kenemiu bogo na tiniemiu riia kamiu rivior kenemiu kariano nalo, napano kumijog bova kanio, napano kumitumña kumiaga ka tegiano. Bo ka kuvila kenemiu vitaliano rimei ea kenemiu tegiano, a kenemiu saariano rimei ea kenemiu tiniejjano.

¹⁰ Ana monoka kuvila kenemiu jidomiano rivatove ea Atua mirano napano mave laka, naruei mia naio rivitirilar kamiu.

Kamiu kuvitibure re kuruemiu nalo

¹¹ Kuruaku nalo a kuvivinioku nalo, maka rivu ka kuvitumña kuver niegeniege kamiu a kuvitiburevure re kamiu bereio. Bajago na, Atua

kanano tuboiano naio berbure ruei, naruei toro napano naio jo mila jibe na ka kuruano naio jo mila niegeniege tuboiano nei bunu, a naio jo jiburevure tuboiano nei ber naio bova. Mia bogo napano kumitu kubitii tuboiano nei kuber naio bova jibe na, kumitu kumidular kamiu jo mave loa naio, maka bunu kuvitudo yetano ka naio.

¹² Atua nene naio ga mijikia rivurumeul ea toro a mijikia rila toro rivakovio, naio ga takurano memedu ka naio sian tuboiano to a tibure toro. ?Mia kamiu kuberiamā kamiu kube Atua ka mia kuvitiburevure kuruemiu nalo tibe na?

Kamiu kuvitikar vatitig kamiu rivu, kuvarvar ka re kamiu

¹³ Mia kamiu tealo amijikia aver “Banei ſeli na beni mia kumemi nuvan ea mǎarkomeli dolu tai. Naruei ea vio na mia nuvitudo yuka vodolu, mia nuvimǎauka imǎauano napano mia nuvokar puruveru ve telabo.” Mia kamiu kuvitido ka kiniou.

¹⁴ Kamiu maka lele kuvijikia venia napano mijikia riyatuba ka kenemu meuliano beni. Kenemu meuliano javukia mavo na burusuku napano naio miyotuba ka bogo bulati ga mia iorou kanio ana naio ba kovio bereio.

¹⁵ Iliano na memedu ka mia kamiu kuver, kuver tibe nei “Ver Atua napano jo mave laka naio sidom tibe na, mia numijikia numeul nuvitudo kija bere vo, ana mia numijikia nuvila tibe na nuvila tibe na.”

¹⁶ Mia maka kamiu kumitumā kumil vevavin ga a kubarvar ka kamiu kurano laka, mia nina bova ga na.

17 Toro napano naio mijikia batitig vite novo nalo napano memedu ka mia naio rila, mia naio maka rilaio, naio jomña mila kiano kariano ga na.

5

Kamiu kuvitikar kamiu rivu, kamiu napano kube tomu na saba

1 Tomu na saba toru, bo ka kamiu bunu kuvia gago ka kiniou. Bo ka kamiu kuviaga ka nategiano ka bogo na jikili nalo napano ajumña abinimei ka mia avokar kamiu.

2 Ea Atua mirano, naio jomña mial kenemiu saba novo nalo jibe ka amenunu ruei, a kenemiu kulumaraauo novo nalo bunu jibe ka sivinia nalo ajer dudulilo ruei.

3 Ana kenemiu veru nalo bunu, ajibe ka abi-jaui alo ruei, bija mokotenemiu bunu abijaui alar lo ruei, jibe ka sebi jijenio, mia nina mila meravo ber kamiu kumiñau bova bija kenemiu puruveru nalo. Kito rojua legiano na maaro nalo, mia kamiu kumitu kubiobijii kenemiu puruveru nalo bavin lie vo.

4 Tomu na imña uano amimña uuei ea kenemiu tiniavio nalo, mia kamiu maka kuvulu lo. Mia kanalo vuliano napano kubokario ju, jibe ka napano miaga jikili ka berial ka kamiu kumitumña kumila saba ñalo na bova. Tomu na imña uano nei bunu ajumña ajegi, mia kanalo tegiano banoo bokar Atua na sikiliano tilinieno.

5 Ea vio yetemeriba nei kenemiu meuliano monmaio ga, kumijkia kuvul ga vite nonovio napano kumisidomiilo ka kuvijog rivu kanio.

Kamiu kumisen sinaniano novo nalo bogo nonovio, mia kiniou neber ka kamiu, kamiu kumitibe ka temeul nalo napano tomu nalo abaganilo bano mā amijabojabo kirinovo, ana temeul nalo nei amijog bo, mia maka ajikia ka bogo na mia auelo jo binimei vaataro.

⁶ Kamiu kumitumā kubitisa ea nalo napano abe talimāsa, jumālo yauo, kumisian tibureiano nalo napano kiri sikilikili banlo, bekurano ga ka ver nalo amemedu ga. Kamiu kumila kikilo mia kumuebinvinlo amārmāro garuei. Vite nalo na, kamiu kumila ban nalo napano maka ajikia averbure kamiu leleio.

Kamiu monoka kumelumu ga

⁷ Kuruaku nalo, kamiu monoka kuvitu melumu ga ka mia kuvitu rorea kiado Tubo-o mia naio rimei bereio. Nina javukia toro na tiniavio napano naio jo melumu rorea bogo napano memedu ka mia naio rila imāuano ea kiano tiniavio, a ka yuo rimei rivovo eaio, a ka naio rivar sinaniano na meruo eaio.

⁸ Ana kamiu monoka kumelumu ga tibe na bunu naruei ka kuvitu rorea kiado Tubo naio rimei bereio. Mia kenemiu jidomiano naio monoka tu sikili, bior mia naio rimei bere vesiou re ga na.

⁹ Kuruaku nalo, mia kamiu kuvil mumīi re van kamiu tulaka, ka mia Atua naio tibure re kamiu riviorio. Bior naio be toro na tibureiano nene, a jibe ka naio jumolu ju ea māratavo ka mia naio rimei joomo.

¹⁰ Kuruaku nalo, bo ka kito tiniedo rimaio ka Atua kiano naverialiano nalo re nua. Nalo

aberloglog m̄arabo napano bo tai ka kito, ka bogo napano tomu nalo amila kikilo nalo amelumu ga, a kanalo jidomiano nalo maka rijoru.

¹¹ Nalo aju jikili bano-o ana nalo ajobulu vite nalo nei, ana tenene na kito romial ka Atua naio milivu kalo toru laka. Toro nei Jov naio bunu ga be nalo tai napano naio ju jikili ea bogo na jikili jibe na, mia romijikia ruei vite novo nalo napano Atua naio mila banio iorou kanio. Nina riano, Atua naio be tiniememi toru ka tomu nalo a tinien miialo toru laka.

Bajago napano aber iliano napano be riano

¹² Kuruaku nalo a kuvivinioku nalo, mave ka vite dolu nalo, bogo napano kuberkar ea vite tai, ſeli na kuber iliano na toru tai, mia kamiu kuvijekakar re rivija mave siano, yetemeriba nei siano, ſeli na vite dolu siano kanio rila ana kenemiu iliano sikili. Verenio kamiu kuver "Mo" mia monoka kamiu kuver "Mo" ga. Mia ver kuver "Makanio" mia monoka kuver "Makanio" ga. Ver kenemiu iliano be riano bo jibe na, mia Atua naio maka rijikia tibure kamiu riviorio.

Volkouano napano be verdoþeiano nene miy-otuba eao

¹³ Ver kamiu tai napano naio mijog bova ka vite tai, bo ka naio rivolkouo, a ver kamiu tai naio saaro, bo ka naio riilivu ka Atua ea iouano.

¹⁴ A ver kamiu tai rimie, nina memedu ka naio rivio navagadeano na lotuano ka amei aialio, naruei mia nalo amijikia abolkouo kanio,

a amijikia aion titikivaka ve telisu ea parinio ea kiado Tubo siano.

¹⁵ Ana bior mā aju jikili ea kialo Atua, ana abolkouo koio bija viekouoiano, mia Atua rilarur toro na mieiano nei, rila naio rivu bereio. Ana ver mieiano na mā bokario toro na bior kiano kariano tai, ana ver toro nene naio river bulag kariano nene, mia Atua naio riviekokoa naio ka kariano na bunu.

¹⁶ Bior vite na, bo ka kuvitu kuver bulavulag kenemiu kariano nalo van kamiu, mia bo ka kuvitu kubolkouo ka kamiu, ka mia Atua naio rila kamiu kuvu bereio. Bogo na toro na memedu naio bolkouo jikili, kanano volkouano naio mijikia rivar mārati ve telabo.

¹⁷ Elaija naio be toro tai jibe ka kito ga, mia naio bolkouo jikili ka mia yuo rivovo re, naruei ka yuka tolu a togio bereio [3½] maka yuo tai leleio ea kiano vio.

¹⁸ Ana iorou kanio ana naio bolkouo bereio, ana yuo bovo bereio, ana tiniavio nalo abar sinaniano bereio.

Rovuru nalo napano amielibele amei bereio

¹⁹ Kuruaku a kuvivinioku nalo, ver kamiu tai jaluvo den nailirianiano, karina kamiu tai ba burio binimei bereio, nina naio be imāuano novo tanea.

²⁰ Monoka kuvisidomii kario, ver toro tai bilig toro va tai jaluvo den mārabo na bova binimei bereio ea mārabo na memedu, naio milarur toro na bova neibano kiano meuliano, ana na mia toro na bova nei maka rijikia rivakovio. Ana ea bajago na, toro dolu nei naio mila jibe na ka

mia Atua mijikia rivuku bulag nonovio kariano
na toro na bova nei kiano.
Kiniou, Yemesi.

**Verikariano Vou Na Baki
The New Testament in the Baki language of Epi,
Vanuatu**
**Le Nouveau Testament en Baki langue de l'île d'Épi
au Vanuatu — Niutestamen long Baki lanwis, blong
Epi Aelan, Vanuatu**

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Baki

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

f1528695-aae7-544e-aadd-9084a3830ae4